

POPOTNIK.

Glasilo

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in urednik:

M. J. Nerat, nadučitelj.

Odpri reklamacije so poštnine proste.

Spisi in dopisi pošiljajo se uredništvu v Maribor.

Pismom, na katere se želi odgovor, naj se priden primerna poštna znamka.

Na anonimne dopise se ne oziramo.

Ne frankovana pisma se ne sprejemajo.

Rokopisi in na osem poslano knjige se ne vračajo.

Izhaja 10. in 25. dne vsakega meseca.

Stoji za celo leto 3 gld. — pol leta 1 „ 60 četrt „ — „ 80 (Posamične štev. 15 kr.)

Naročnino sprejema uprava listu:

„Zaveze-Krško“

Oznaniła, ikrat natisnena, od vrste 15 kr.

Oznaniła in reklamacije pošiljajo se upravištvu v Maribor.

Latinica in nemščina.

Kakor nam poročajo sporočila, izumili so črke Feničani. Od teh so jih dobili Grki in Rimljani. — Na rimskih grobnih spominkih se dobe napisi s črkami, katere so zaradi jednostavnosti in medsebojne različnosti še danes neprekošene.

Stoletja je ostala latinica nespremenjena. Ko so pa izumili na severnem francoskem gotiko, vpeljali so jo menihi v 12. stoletji v prepisavanji knjig tudi v črke. Delali so mesto okroglih različne latinice, posebno pri začetnih črkah, gotične glavice in nožice ter združili dele črk s komaj vidnimi tenkimi črtami. Ta metoda se je pri Francozih, kakor tudi pri Nemcih, hitro razširila.

Gotično pismo je nastalo toraj s porabo okrasov, kateri so vzeti iz gotičnega sloga nastalega v francoskem.

Razširilo se je tudi po drugih deželah, le v Italiji so ostali zvesti staremu pismu. Konec 15. stoletja se je pridružila Italiji tudi Španija in sredi 16. stoletja Francosko ter pozneje tudi Anglesko in Nizozemsko. V Švediji so v zadnih desetletjih skoraj popolnoma vpeljali latinico in njej sledita sedaj Dansko in Švica (nemški kantoni). Tudi na Nemškem so si ter^t si šc^c — zlasti učenjaki — vedno prizadevajo, odpraviti gotično pismo. Ustavljajo se jim vendar „patrijotje“, kateri gotično pismo smatrajo za nemško, akoravno jim je sloveči jezikoslovec Jakob Grimm l. 1854. sledeče povedal: „Leider nennt man diese verdorbene und geschmacklose schrift*) sogar eine deutsche, als ob alle unter uns im schwang gebende missbräuche, zu ursprünglich deutschen gestempelt, dadurch empfohlen werden dürften warum soll in der schrift aller unrath bleiben?“ — In vendar še vedno nekateri trdijo, „die Eckenschrift zeige so recht das „deutsche Wesen“ mit ihren Ecken und Knorren“. — Zanimivo je, da so gotično pismo tudi Danci in Švedi smatrali za svoje narodno pismo.

Slovenci so iz prva pisali z rezami in črtami — rabilo jim je okorno podobopisje; potem jim je služilo grško in latinsko pismo, pa tudi to se je kmalu pokazalo presiromašno za obilico slovenskih glasov. Prvo slovensko abecedo, bogato pomnoženo s samoglasniki in soglasniki za vse različne glasove, sestavila sta slovanska blagovestnika, Ciril in Metodij; reklo se jej je sploh slovenska azbuka ali glagolica; kmalu za-njo pa je prišla v rabo po grškem pismu in po glagolici posneta in za pisavo bolj naredna cirilica, katera je po vzhodnih krajih s časom slovensko azbuko popolnoma izpodrinila. Dandanes

*) Grim-ov pravopis, iz kojega se prav dobro razvidi, kako odveč je srednjeveška razvada velikih začetnih črk, ki je obtičala le v nemškem in danskem jeziku.

pišejo vzhodni Slovani cirilico, zahodnim rabi pomnožena latinica; starodavna glagolica se je ohranila samo v cerkvi pri nekaterih Slovanih ob jadranskem morji. — A tudi gotično pismo so rabili Slovenci. Tako so bile še prve knjige Primoža Trubarja tiskane z gotičnim pismom. Vendar se imamo njemu zahvaliti, da je vpeljal med Slovenci zopet latinico.

Tudi v Nemcih se latinica vedno bolj razširja. Tako je tiskarna Neumam v Lipsiji l. 1876 izmed 8929 knjig tiskala samo 163 z gotičnim pismom. Posebno napreduje latinica v znanstvenem slovstvu. Da bi se gotično pismo odstranilo in se vpeljala latinica, želijo najbolj zdravniki in učitelji. Prvi, ker oči nemških učencev 3krat toliko trpijo, ko oči učencev, ki se učijo latinice. Zato so očala med Nemci tako zelo razširjena. Drugi, ker ima latinica velike prednosti pred gotičnim pismom. Ona ni samo tako rekoč svetovno pismo, ampak ona je tudi bolj razločna in enotna, toraj tudi lažja ko gotično pismo. Zato si tudi prizadevajo nemški učitelji, osobito dunajski, da bi se v ljudskih šolah učila le latinica. Prehod naj bi se učinil na ta način: Gotična pisava naj bi se popolnoma opustila, gotično pismo brati v tisku in pisavi naj bi se učilo še le od 3. šolskega leta in sicer toliko let, dokler je treba. Da bi se pač to kmalu vresničilo! Koliko truda bi bilo učiteljem sploh zlasti pa nam slovenskim učiteljem prihranjenega! Koliko večje vspehe bi zamogli zlasti mi doseči v nemškem jeziku, ker ga vže učiti moramo!*)

Latinica pa ni samo zaradi tega ložja, ker je bolj razločna in enotna, ampak ker je več črk malih in velikih enakih, tako v naši gajici 13 črk, namreč:

C c, Č č, I i, J j, K k, O o, P p, S s, Š š, U u, V v, Z z, Ž ž.

Otroci se imajo toraj manj črk priučiti, nego v gotičnem pismu, kjer je samo **U u** enak. Ruščina ima 35 glasov, a vendar se otroci nimajo priučiti toliko črk kakor pri Nemcih, kajti v cirilici je 32 malih in velikih črk enakih.

Tudi v latinici hočejo isto doseči. Tako se vže dobi v nekaterih knjigah tiskana črka *a a* ne *A a*; isto načelo bi se lahko izvedlo z ozirom na marsikatero drugo črko. Težiti nam namreč bode po tem, da se za vsak glas, bodi-si v tisku ali pismu, rabi le jedno znamenje, katero naj bo za veliko črko večje, za malo pa manje. Kolika olajšava v izobrazbi naroda! Koliko večji vspehi se bodo zamogli doseči v ljudski šoli!

Olajšajmo prvi pouk učencem, kolikor nam je mogoče. Zato naj bo prvotna pisava, kolikor je mogoče enotna. Velike pismenke naj se naslanjajo na male pismenke ali saj na velike črke. Tako n. pr. učimo *n n*, *m m*, a ne *N n* in *M m*. Obliki *N* in *M* sta začetnikom težavni. Tudi nam ni potreba učencem pismenk *N* in *M* tlačiti v glavo, ko obliki *n* in *m* za prvi pouk popolnoma zadostujete. Isto tako tudi

A a, *C c*, *Č č*, *U u*, *O o*, *Z z*, *Ž ž*.

Oblike *G*, *E*, *L*, *S*, *Š* so podobne velikim črkam, a *B*, *D*, *F*, *K*, *R*, *P* spominjajo na velike črke. Vse te oblike bi se tudi lahko obdržale v višjih oddelkih. Ker pa moramo v višjih oddelkih zahtevati veliko več, jih naučimo lahko lepših, težavnejših oblik.

Le tako se držimo starega neovrženega učnega glavnega vodila: Od ložjega k težjemu.

Lj. Stiasny.

*) Baš sedaj se popravljajo naše učne knjige za nemški jezik. Kaj pa, ko bi dosegli, da se nove knjige tiskajo tudi le z latinico? — Pretresujmo torej pri naših shodih tudi to vprašanje ter vplivajmo na merodajne činitelje, da se v stvari ozirajo na utemeljene naše želje.

Uredn.

Psihologično-metodična utrditev učne slike „Iznajdba knjigotiskarstva.“

Spisal Gabriel Majcen.

(Dalje.)

Z dosedanjim poukom skrbelo se je za dvoje: 1. da se more nova tvarina apercepvati in 2. da se je v učencih vzbudilo zanimanje. Sedaj smo prišli do tega, da se apercepcija zvrši, novina sè starino zveže, in to po podajanji in vglabljanji! — prvo glavno dejanje vsega učnega postopanja. Ker je njega bistvo družitev, imenujeta ga Herbart in Ziller sintezo.

Ako naj učence kaj prejema, treba mu je to podajati. Torej mi bo najprej govoriti o podajanji. Kako se podaja zgodovinska snov? 1. a) Govoré (pripovedaje ali razvijaje). b) Čitaje (da ali čita učitelj in učenci poslušajo, ali da čitajo učenci sami.) Nekateri pedagogi (Herbartovci), med njimi Ziller in Rein, so za to, da si učenci višje stopnje zgodovinsko snov prisvajajo čitajoč sami. Priznavam, da se s tem učenec k boljše energični samotvornosti, k bistreji pazljivosti prisili, pa tudi vadi, pridelavati duševne vsebine iz pisma si sam; vendar se mi zdi, da pri zgodovinskem pouku učencev k pazljivosti spodbadati ni treba in da se omenjena korist, kojo bi dalo čitanje, kupi predrago, kajti Göthe ima prav, ki pravi, da je najboljšše, kar imamo od zgodovine, navdušenje. Ako pa hočeš, da tvoje besede učencu proderó v globočino srea, da se tega lotijo z vso jim dano silo, ne čitaj, ne daj čitati, ampak pripoveduj. Vže Platon je rekel: „Prava pisava, od katere je črkopis le tenja, je navdušeni živi govor“. Hotenje in dejanje izhajata iz čustev, ne pa iz predstav, kakor učé Herbart in njegovi učenci. Po Herbart-u opira se vse teženje in hotenje na mehanizem predstavljanja in se po tem tudi povzročuje. Vsled tega smatral je za najvažnejši popravek pri vzgoji obdelovanje otroškega omislija v pouku in odtod pretega intelektualne in zanemarjanje čustvene izobrazbe v pedagogiki njegovi. Navedem naj le nekoliko stavkov: „Tvoritev omislija je najbistvenejši del vzgoje“. „V uplivanji na omislije obstoji malone celo izobraževanje značaja“. „Zahtevam veliko maso misli kot нравno silo v človeku“. Tukaj se ne morem spuščati v to, kam je ta nauk pristaše Herbart-ove, zlasti Ziller-ja, zavedel v teoriji, tukaj mi gre za skušnjo in torej rečem le to, pa odločno, da gonilna moč teženju in hotenju ni v intelektu, ampak jedino le v čustvu in da je zatorej, ako se sree za ideale življenja ni ogrelo in pridobilo, vse jačenje omislija za bodoči značaj brez pomena. Tega mnenja so malone vsi novejši dušeslovci, kakor J. H. Fichte, Lotze, Ulrici, Wundt. Saj uči vsakdanja skušnja, da se nahajajo med najučenejšimi možmi, naj si bodo filozofi ali etiki ali teologi, najpodlejši značaji, medtem ko najpriprosteja kmetska žena z bornim omislijem razvija najkrasnejše cvetke prelepih čednostij, ako le ima srce na pravem mestu. Zatorej naj kličem z našim pesnikom: „Za glavo ni se mi pač treba poganjati, zánjo dela vse in skrbi, rodovina, družba in država. Ali za srce, to siroto pepeljko, pozabljeno v kotu, zagnal bi pravi ljudomil rad svoj glas svareč po deželah: Gorjé vam, narodi, ako bodete vedno le mislili in mislili, preudarjali, umovali in modrovali; ako bodete mlademu rodu svojemu le možgaue vadili in urili, a ne gojili, mičili in blažili mu srea! Glava je samopašna, odkod pride vam potem sočutje, usmiljenje, bratoljubje, in brez tega, kaj bode človeštvo? Glava polna, prazno srce; kadar bode to splošno, nič dobrega ne more priti. Vsak záse, vojska vseh zoper vse, novo, še hujše divjaštvo! — In da tega ne bode, skrbite tudi za srce!“

Besede pa najdejo pot v srea le takrat, ako so prišle iz srca. Od vrednosti tega kar učitelj uči, mora biti sam globoko prešinjen, pa tudi znati ganenost svojo z besedami

razodevati, da se tudi srca otroška vnamó zdaj v radosti, zdaj v sožalji, zdaj v pogumu in rodoljubji in zdaj v ljubezni do Boga. Tukaj so kali za prihodnje hotenje in dejanje, za prihodnji značaj. Zatorej pa tudi ljudje mrtvega srca za učiteljstvo niso sposobni.

1. Katerega pomena pa je čustvo za prisvajanje učne snovi?

Na to vprašanje bo vsakemu učitelju lahko odgovoriti, ker iz mnogoterihkušenj ve, da se otroci kakor igraje učé, kadar jim je čustvo živo. Seveda imam v misli ta čustva, ki spremljajo zanimanje. „Po čustvu se predstava, ki je z njim zvezana, tako rekoč duši vtelesi; njena vsebina neha biti le zvonanji predmet, marveč postane v čustvu in s čustvom moment duše same.“¹⁾

2. Ako je zgodovinska slika obširnejša, podajaj jo po koscih. To tirja zakon sukcesivne jasnosti, katerega je izrekel vže Ratic: „H krati le enojno. Uma nič bolj ovira, nego ako se učí mnogotero zajedno. Jedno naj se vzame za drugim in prvo prav obravna, preden se preide na drugo. Novo naj se začéne še le tedaj, kadar se je prejšnje temeljito in dovoljno shvatilo.“

Kje se v tvarini naj naredijo preveži, povedal sem gori. Preostane mi še spregovoriti o velikosti kosov. Na nižji stopnji naj bodo manjši, na višji večji. Najbolje ugodiš z tolikimi, da jih učenci še ravno morejo shvatati in reproducovati, ne da bi izpraševal. Reprodukcijska more učencu biti delo, ki njegové duševné sile izziva: ne prelahko, da mu ne zgubi zanimanja, a tudi ne pretežko, da ga ne potlači. Rein svetuje drobiti tvarino na male kosce, da se povišuje zanimanje od oddelka do oddelka. Prav tako, toda varuj se tvarino preveč razdrobiti, da ji tega ne vzameš, kar jo učencu najbolj priljubi, in da ne dosežeš nasprotno od tega, kar si namerjal. Ko si odstavek povedal, naj ti ga učenec ponovi, ne da ga poprej izprašuješ. Kar izpusti, dostavijo tovariši med ali za pripovedovanjem. Za ponovitev kliči od kraja boljše, pozneje slabéjše učence; kadar gre tem vže precej gladko, ima se poiskati jedro in kot točka razporedbe napisati na tablo. Sè stavkom izrazijo se ložje pa tudi pravilneje nego sè samostavnikom, n. pr. „Kako so se Slovenci pri turških napadih branili“ namesto „bramba Slovencev pri turških napadih“.

(Dalje sledi.)

¹⁾ Ulrici: „Leib und Seele“, II., str. 225.

Prirodopisni pouk v jednorazrednicah.

(Pišeta ravnatelj Henrik Schreiner in prof. J. Koprivnik.)

(Dalje.)

C. Učne slike.

Vinograd.

Točka g. Deli trsa sploh.

Na trsu razločujemo podzemeljske in nadzemeljske dele. Tisti del, s katerim trs v zemlji tiči, se imenuje korenika. Ponovitev. Kaj je na koreniki, A? Korenine. Kakšne so korenine z ozirom na debelost, I? Tanke. Čemu so korenine, R? Po koreninah vleče trs hrano iz zemlje. Katere korenine pa se morajo marljivo trebiti, D? Zgornje. Čemu-li neki, V? Ker drugače srednje in spodnje oslabe ali celo vsahnejo. Imenuj sedaj podzemeljske dele trsa, U?

Kako zovemo grčo, ki je zgoraj na koreniki, S? Glavo. Glave nima vsaki trs. Kako imenujemo druge dele starega lesa (starine) na trsu, B? Ako je jeden deblo, če jih je več, krake. Kakšno skorjo imajo glava, deblo in kraki, M? Razčesano. Kakšni so ti deli po barvi, J? Črnorjaví. Kaj se nahaja na glavi, deblu in krakih, M? Rozge, trte.

Kako dolgo jim pravimo rozge, D? Jedno leto. V kaj se spremenijo potem? V stari les. Kakšno skorjo imajo rozge. Tanko, gladko. Kakšne so rozge po barvi, B? Rujave. Imenuj nadzemeljske dele trsa, Z! Glava, deblo, kraki, rozge.

Kaj se vidi na rozgah pozno v jeseni, ko listje odpade, D? Očesa (popi) in ovojke. Te dele opazujemo na rozgah tudi po zimi in spomladi. Kaj pribode v pozni pomladi iz očesa, N? Mladike, poganjki. Kaj opazujemo na mladikah, P? Kavrnike, liste, ovojke. Kaj se razvije iz kavrnikov, K? Grozd. Kako se razvije grozd, B? Kavrnik cvete, ko odevete se prikažejo drobne jagode, jagode postajajo debeleje in debeleje, oblede, orude ali oérne, se zmechčajo in oslade, grozd dozori. Ponovitev. Katere dele razločujemo na listu, Š? Pecelj in ploskev. Kakšno podobo ima ploskev, E? Podoba srca, je srčast. Kakšen je rob, U? Peterokrpast. Kakšne so ovojke, D? Tanke in zavite. Čemu so, L? Z ovojki se prijemlje vitka rozga na kolje in druge podporke. Katere dele razločujemo torej na rozgi, M? Popke, poganjke, kavrnike . . .

Točka m. Sovražniki in bolezni trsa.

Trs ima mnogo sovražnikov in bolezni. Nahajajo se na listih in mladikah, na grozdju, ali pa na koreninah. Ponovitev. Izmed štirinogatih živali škodujejo trsju (vinogradu) zajec, lisica in jazbec. Kako škoduje zajec, A? Žre po zimi oči in ogloja skorjo. Kako škodujeta lisica in jazbec, V? Zobljeta v jeseni grozdje. Pa tudi mnogi ptiči škodujejo vinogradu. Kako mu škodujejo, C? Zobljejo grozdje. Imenuj ptiče, ki zobljejo grozdje, K! Drozgi, brinjevke, kosi, škorci. Izmed broščev škodujeta pri nas narbolj rujavi hrošč in trsni zavijač. Kako škoduje rujavi hrošč, L? Objeda listje in mladike. Kako škoduje trsni zavijač, R? Objeda listje in mladike, razun tega zavija listje v smodkam podobne valčke in polaga jajčeca v nje, njegove ličinke glodajo in žro zavito listje. Izmed metuljev je najbolj škodljiv grozdni sukač. Mali metuljček leže svoja jajčeca meseca majnika prvokrat, meseca julija drugokrat na mlado grozdje. Požrešne gosenice žro zeleno grozdje. Opazujemo je toraj dvakrat na leto na grozdju, prvokrat za časa senene košnje o Šentjanževem, drugokrat med Šentpetrovem in Velikimi mašami. Ponovitev. — Kako škodujejo grozdju sršeni in ose, Č? Pijejo iz jagod sladki sok. Tudi veliki vinogradski ali vrtni polž je trsu na škodo. Kako-li neki škoduje, F? Žre nežno listje in mladike. Kedaj je toraj najbolj škodljiv, A? Pomladi, ko je vinograd ozelenel. Najnevarnejši in najstrahovitnejši sovražnik trsa pa je trsna uš. Kje živi toliko nevarna trsna uš, V? V zemlji na nežnih trsnih koreninicah. Da, na koreninicah živi in izsezava sok. Tukaj je včasih takšnega mrčesa na milijone. Živalice so rujave in drobne kakor prah. Vidiijo se le tedaj, ako jih mnogo skupaj. Ponovitev. Kako pa se na trsu spozna, da živi na njegovih koreninicah trsna uš. Listje postaja blede, mladike ostanejo kratke, po časi se trs popolnoma posuši. Trsna uš je na mnogih krajih vže popolnoma ugonobila vinograde, tako na Bizeljskem in nekaterih drugih na Štajerskem, na mnogih krajih na Dolenskem in drugod. Ponovitev. — Na trsnih listih živi drobna trsna grinta, katera pouzroči, da postanejo listi na spodnji strani na mnogih mestih kakor z belim plesnom prepreženi. Na zgornji strani na istih mestih se list vzboči. Trsna grinta se prikaže, kakor hitro vinograd ozeleni. Ponovitev.

Katere izmed štirinogatih živali so vinogradu škodljive, P? Kako škodujejo, R? Kateri ptiči so vinogradu na škodo, Č? Kako škodujejo, K? Kateri hrošči škodujejo trsu, D? Kako škoduje vsaki, M? Kako škodujejo sršeni in ose, N? Kako škoduje trsni zavijač, L? Kako trsna uš, R? Kako trsna grinta, A?

Med sovražnike trte moramo šteti tudi nekaj glivic. Najbolj znana izmed njih je pikec. Kje se nahaja pikec, V? Na jagodah, pa tudi na mladem lesu. Zakaj mu pra-

vimo „pikec“, Ž? Ker napravi po jagodah ta glivica zagorele pike. Kako pa se pokaže pikec na mladem lesu, R? Kakor da bi bil kdo les na istem mestu z žarečim železom zažgal. Kako škoduje pikec V? Jagode, katere je napadel, ostanejo trde in ne dozore, les pa je slab in z ranami obdan. Kakoršno vreme najbolj ugaja temu škodljivcu, M? Toplo in vlažno; naglo se torej množi in širi, ako dež porosi, na to pa toplo solnce posije.

Druga, še bolj škodljiva glivica je medena rosa. Kje se nahaja na trsu medena rosa, B? Na listih. Na kateri strani lista se prikaže, V? Na spodnji. Kje jo najprej zasledimo, M? V kotih med glavno (srednjo) in stranskimi žilami. Kako nastopi na teh mestih medena rosa, N? Kakor bel plesen. Kakšen postane list kmalu na istem mestu, kjer se je medena rosa naselila, D? Suh, kako se dalje razvija medena rosa, K? S kotov med glavno žilo in stranskimi žilami se na vse strani širi. Kaj se godi z listom, J? Se ravno tako suši, kakor se gliva širi. Kakšen postane s časom list, P? Popolnoma suh. Kedaj se prikaže medena rosa na listih, A? O Šentjanževem. S katerim listnim škodljivcem se medena rosa mnogokrat zameni, C? S trsno grinto. Kako pa jo je lahko ločiti od trsne grinte, D? Trsna grinta nastopi, kakor hitro trs ozeleni, medena rosa pa še le v drugi polovici meseca junija; listi se na istem mestu, kjer je trsna grinta, vzbočijo navzgor, a ostanejo zeleni, tam pa, kjer se je naselila medena rosa, ostane list raven, a posuši se. Ponovitev. — Kako škoduje medena rosa, R? Ugonobi listje. Kakšni so vže meseca avgusta (o velikih mašah) vinogradi, kjer je medena rosa, A? Rujavi, trsje stoji s suhim listjem. Kaj je posledica temu, da se je listje posušilo, Ž? Grozdje ne dozori, les ostane slab. In še več, ako medena rosa več let zaporedoma nastopi, trs popolnoma onemore in se celo posuši. Kako pa se varuje toliko škodljive medene rose, E? Ako se škropi z vodo, v kateri je raztopljen bakreni vitrijol. Da, to pomaga in povsod naj bi se škropilo, kjer je nastopila medena rosa.

Tretja, trsu škodljiva gliva je grozdna bolezen. Kje se naseli grozdna bolezen, C? Po grozdnih jagodah. Kakšne ostanejo jagode, na katerih je grozdna bolezen, Z? Trde. Kaj se še zgodi z njimi, V? Razpokajo in slednjič segnijo. Grozdna bolezen pri nas, hvala Bogu, redkokedaj nastopi; le tam in tu jo opazujemo na brajdah.

Kako škoduje trsu mraz, L? Popari mladike. Kedaj se to največ godi, Č? Pomladi, meseca majnika. Kako škoduje toča, F? Razseka listje in mladike, potolče grozdje in rani list. Kedaj najraje prihruje, G? O vročih in sparičnih dneh po leti.

(Dalje sledi.)

Hruška.

Znano je dovolj, da se ima pouk o naravopisji v ljudskih šolah sploh naslanjati na berilne spise določenih knjig. Vendar bi pa bilo zelo napačno, ko bi učitelj berilne spise prirodopisnega zapopadka porabil le za bralne vaje, misleč, da zadošča, če jih znajo učenci mehanično čitati. Jednaki spisi imajo služiti le v gladko ponovilo za ono prirodino, ki se je bila v uri odmerjeni prirodopisnemu pouku obravnavala. Da se torej dotični spisi z vspehom obravnavati zamorejo in da dosežemo namen prirodopisnemu pouku, je treba, da si z učenci prirodino, krog katere se suče dotična bralna tvarina, dobro ogledamo, njene lastnosti in svojstva poiščemo, ter gledamo osobito tudi na to, kar jo loči od druge, njej na prvi pogled podobne stvari, z jedno besedo, da se o prirodini prosto pogovorimo. Še le, ko se je to dobro ponovilo, smemo vzeti bukvice in čitati. Zato pa nam je treba časa!

Da si učitelj delo olajša in pazljivost pri učencih poviša, je neobhodna potreba, da se prirodnine za obravnavo učencem predočijo v naravi; če to ni mogoče, naj nam služi v ta namen dobra slika omenjene prirodnine.

Najboljše je poučevati v dialogu; dolgočasnega in duhomornega dociranja se učenci kmalu naveličajo, in učitelj govori na zadnje sam sebi.

Vso obravnavo berilnih spisov prirodopisne vsebine si razdelimo na sledeče dele:

1. metodična obravnavo prirodnine,
2. čitanje dotičnega spisa,
3. naloge.

A. Obravnavo.

Kot učne pripomočke si prinese učitelj hruškovo vejico z mnogimi cveti, vejico hruškovega divjaka, kos hruškovega lesa sè skorjo in sirovo (suh) hruško.

Prične se tako-le:

Kaj imamo navadno zraven hiše? — Vrt. Koliko vrst vrtov pa imamo? — Zelenjavne, cvetlične in sadne. — Kako se sadni vrtni še imenujejo? — Sadunosniki. — Katera so sadna drevesa naših vrtov? — Jablan, hruška, sliva, češplja, črešnja, višnja, breskva, marelica, oreh, kostanj, skurs, nešpelj in kutina. — Katera sadna drevesa pa rastejo pri nas le v posebnih vrtilih? — Limone, pomaranče, smokve, oljka.

Danes hočemo govoriti o sadnem drevju, osobito pa si hočemo ogledati ono sadno drevo, katerega vejo imam tukaj; kako se imenuje to drevo? — Hruška. — Videli ste jo vže mnogokrat, toda nobeden je še morebiti ni natančno opazoval, kar pa hočemo danes storiti.

Katere dele ima vsako drevo? — Korenine, deblo, veje, mladike, popke, perje, cvetlje, sad. — Kdo je videl vže staro hruško izkapat? Kakšna je srčna korenina? Segali globoko ali ne? Srčna korenina je debela in močna, ter globoko raste. — So-li privrhne korenine daleč razširjene? — Ne. — Kaj vidimo na koreninah? — Nitkaste korenine. — Ponovi, kar smo rekli o hruški in njenih koreninah, B! C!

Učitelj zapiše na tablo: *Hruška je jedno izmed največjih sadnih dreves. Njena srčna korenina je močna in globoko v zemljo sega, a privrhne stranske korenine niso daleč razširjene. Na koreninah so nitkaste koreninice, po katerih hruška živež dobiva.*

(Da se ne bode treba učitelju z pisanjen na tablo muditi, naj bodejo navedene vrstice, kakor tudi vsi sledeči odlomki vže na šolski tabli, toda prikriti in učitelj jih odkriva, kakor to razprava nanese.)

Kaj priraste iz zemlje? Deblo. — Kakšno je deblo stare in zdrave hruške? — Precej visoko, ravno, močno in do 2m debelo. — Katere dele ima deblo? — Lub, skorjo, liče, les, stržen. — Kakšen je hruškov lub? — Siv, razpokan ali hrapav. — Kaj raste čestokrat na lubu? — Mah, lišaji. — Kakšen je hruškov les? — Trd in rudečkasto žilast. — Ponovi to, B! T!

Na tabli se odkrije: *Hruškovo deblo vzraste močno, visoko in do 2m debelo. Lub je razpokan ali hrapav in čestokrat z mahom ali lišaji posut. Hruškov les je trd in nosi rudečkaste žile.*

Kaj priraste iz debla? — Veje. — Kamor so veje vzrasti obrnene? — Bolj kvišku. Kakšen je hruškov vrh? — Oster ali koničast. — Kaj imam tukaj? — Hruškovo vejo. — Kaj pa ima veja tukaj? — Trn. — Od kakšne hruške je ta veja? — Od divje ali lesnike. — Ali imajo požlahtnjene hruške tudi trne? — Ne. — Ponovi, kaj smo slišali o hruškovih vejah, K! D!

Na tabli se pa zapiše ali odkrije: *Hruškove veje rastejo bolj kvišku, ter se končujejo v koničast ali oster vrh. Veje divjakov imajo trne, kateri pa se z požlahtnjenjem zgubé.*

Kaj vidimo pomladi na vejah in mladikah? — Popke ali brsti. — Pomnite! Popki so dvojnega plemena: nekateri večji, drugi pa manjši! Iz prvih priraste cvetje, iz drugih pa perje. Ponovi to, R! Kakšni so listki po podobi? — Jajčasti. — Kakšni so ob robu? — Celi, ali drobno napiljeni. — Kakšni so po barvi? Svetli, temno zeleni. — Kakšni so peceljni? — Dolgi. — Ponovi to, Š! J!

Na tabli se odkrije: *Pomladi so veje in mladike polne večjih in manjših popkov; iz prvih priraste cvetje, iz drugih pa zeleno, svetlo, na dolgih peceljnih viseče perje. Ob robu so nekateri listki celi, drugi pa drobno napiljeni.*

Kaj priraste iz večjih popkov? — Cvetje. — Tukaj imam toliko cvetov, da bo vsak učenec svojega dobil, ter gledal na to, kar bodemo o cvetu rekli. Učitelj ima celi šopek cvetov in vpraša: So-li hruškovi cveti vsak posebej? — Ne. — Kako pa imenujemo cvetlice, če jih jednako povežemo? — Šopek. — Hruškovo cvetje stoji ali visi toraj v šopkih. Katere dele ima popolni cvet? — Čašo, venec, prašnike, pestič. — Je-li hruškov cvet popoln? — Da. — Koliko čašinih listkov pa ima? — Pet. — Na kaj so priraščeni? Na zeleno bunčico. — Rastejo-li ravno? — Nazaj zavihani so. — Kakšni so po barvi? — Zeleni. — Koliko je venčevih listkov in kakšni so po barvi? — Pet jih je in beli so. — Koliko prašnikov ima cvet? — Mnogo. — Potrgajte venčeve listke, prašnike in čašo! Kaj vam še ostane? — Zelena bunčica z dolgo zeleno nitko. — Kako se imenuje to? — Pestič. — Kako pa se zove ta bunčica? — Plodnica. — Zakaj se tako imenuje? — Ker se iz nje razvije plod ali sad. — Kako se imenujejo iz plodnice strleče niti? Vrati. — Koliko jih je? 5. — Kaj imajo vrati na vrhu? Brazdo.

Na tabli je: *Iz večjih popkov se razvije pomladi cvetje, ki stoji v šopkih. Vsak cvet ima pet zelenih nazaj zavihanih čašinih listkov, pet belih venčevih listkov, okoli dvajset prašnikov in pestič sè zeleno plodnico. Čašini listki so na plodnico priraščeni.*

Ali hruška dolgo časa cvete? — Le nekaj dnij. — Kaj izgublja cvet najpoprej? — Venčeve listke. — Kaj vsahne za temi? — Prašniki. — Kakšna postaja plodnica? — Večja. — Ali čašini listki tudi odpadejo? — Oni postanejo samo véli. — Kaj pa priraste iz plodnice? — Hruška. — Kakšne podobe je navadno hruškov sad? — Podolgovato okrogle. — Kakšna je zrela hruška gledé na barvo? — Navadno rumena, pa tudi rudečkasta ali celo zelena. Kakšna je hruška na strani peceljnu nasprotni? — Popkasto izdolbena. — Kaj ima pri popku? — Muho. — Kaj je ta muha? — Veli čašini listki. —

Na tabli se vidi: *Hruščevi cveti kmalu ovené. Venčevi listki in prašniki odpadejo, plodnica s čašo pa ostane. Plodnica se zmeraj večja ter se začne barvati; naposled je sad dozorel. Ta je navadno podolgovato okrogel, na spodnjem konci popkasto izdolben. Tudi vela čaša še sadu ostane in sicer pod imenom „muha“.*

Ali vse hruške v istem času zorijo? — Ne. — Kako pravimo onemu sadju, ki zgodaj dozori? — Poletno, zgodno sadje. — Kaj je torej pozno ali jesensko sadje? — Ki je v poznej jeseni dozorelo. — Kaj sem storil? — Hruško prerezal. — Kaj vidite sredi sadu? — Majhne predalčke. — Kaj pa je v njih? — Peške. — Kakšne pa so? — Črne. — Kaj pa nam značijo črne peške? — Da je sad dozorel. — Glejte! Peške so pravi kaljivi plod hruškovega drevesa; zato moramo peške sejati, če si hočemo novih dreves izrežati. To, kar mi jemo, je mesnata in sočnata gomola, ki hruškin plod obdaje in varuje. Ponovi to, K! Kako se pravi onim drevescom, ki prirastejo iz pešek? — Divjaki. — Kakšni sad pa rodé divjaki? — Kisel, droben sad: lesnike. — Kaj nam je storiti, da dobimo zlahtno sadje? — Divjake moramo cepiti ali požlahtniti. — Ponovi vse o sadu in plemenu, ter o peškah in divjakih, P! Š!

Na tabli je: *Hruškov sad je različen po barvi in debelosti in je poleten, jesenski ali zimski. Pravi kaljivi plod (seme) hruške so peške, ki so v predalčkih sredi sočnate in sladke gomole. Iz pešek vzrastejo divjaki, ki rodijo droben in kisel sad. Ako hočemo dobrega sadja prirediti, moramo divjake cepiti ali požlahtniti.*

Čemu so nam hruške? — Za živež. — Kakšne hruške ste vže jedli? — Sirove, suhe, kuhane. — Kaj se tiska iz hrušek? — Mošt ali hruševец. — Kakšne barve in kakoršnega okusa pa je hruševец? — Bel je in sladek. — Ali zmerom tak ostane? — Počasi postaja rujav in kisel. — Kaj se dobiva iz lesnik? — Kis ali océt. — Čemu je listje, ki pada vsako leto z drevja na zemljo? — Za steljo. — Kaj dobimo od hruške, če jo posekamo? — Vejevje in les. — Čemu so veje? — Za kurjavo. — Kdo rabi les? — Mizarji in strugarji. Ponovi to, P! R!

Na tabli se bere: *Hruška nam mnogo koristi. Sladko in sočnato sadje se uživa sirovo, suho ali kuhano. Iz hrušek se tlači dober, sladek hruševец, ki pa ni posebno trpežen. Iz lesnik se dela kis ali ocet. Listje je za steljo, vejevje za kurjavo, les pa za mizarске in strugarске izdelke.*

Kaj raste večkrat na hruškinem deblu? — Mah, lišaji. — Pomnite! Mah in lišaji se imenujejo zajedalke, ker rasto na drugih rastlinah, ter jim popijó mnogo redilnega soka, da potem hiraajo in v rasti kakor tudi v plodovitosti zaostajajo. Kaj nam je treba tedaj storiti z mahom in lišajem? — Odpraviti ju. — Dobro je, da po odstranjenji teh škodljivcev debela z apnom namažemo, da se zajedalke popolnoma zadušé. Ponovi to, S!

Na tabli je: *Na hruškovem drevju se zaredijo čestokrat mah in lišaji, ki drevesu škodujejo. Treba je, da drevesa teh škodljivcev ohranimo, kar se zgodi, če jih otrebimo maha in lišajev, debela pa z apnom namažemo.*

Katere živali pa pri drevesih oglodajo skorjo? — Zajci. — Kako to zabranimo? — Drevesa ovijemo sè slamo, ali jih namažemo z apnom in ilovico.

Na tabli: *Velik sovražnik hrušek in sadnega drevja sploh jo zajec, in sicer po zimi. Da nam zajec dreves ne oglođa, storimo najbolje, če jih z apnom in ilovico debelo namažemo, kajti takega drevesa se zajec lotil ne bo.*

Katere živali nam požró peške, ki smo jih vsejali? — Miši. — Kako še miši drevju škodujejo? — Korenine oglodajo ali odgrizejo, da drevó usahne.

Na tabli: *Tudi miši so drevju škodljive, kajti požró nam vsejane peške ter oglođajo ali odgrizejo drevesu korenine.*

Kateri keбри naredé navadno vsako četrto leto sadnemu drevju veliko škode? — Hrošči. — Kaj delajo njegove ličinke? — Glodajo in grizejo korenine. — Poslušajte! Razen hrošča je za sadna drevesa še poseben škodljivec, „dolgonos“ po imenu. Ta keber polaga svoja jajčica mladikam za skorjo, in potem jih odgrize, da popadajo na zemljo. Mladiči se živé potem od mlade in sočne mladike ter se poizgubé v zemljo.

Na tabli: *Veliko škode naredé sadnemu drevju tudi hrošči in njih ličinke. Tudi dolgonos je drevju zelo škodljiv, kajti on polaga mladikam za skorjo jajčica in potem jih odgrize, da popadajo na zemljo.*

Katere živalice še sadnemu drevju škodujejo? — Gosenice. — Kaj so gosenice? — Ličinke metuljev. — Kateri metulj posebno rad polaga jajčica na hruške? — Glogov belin. — (Ta se pokaže.) Kako branimo drevje škodljivih in požrešnih gosenic? — Da jih obiramo in sežigamo. Glejte! Ker to pobiranje nekateri gospodarji opuščajo, zato je jela višja oblast gledati na to, da se gosenice in njih mešički po sadnem drevju pobe-rejo, ter žugas kaznijo onim, ki bi to delo malomarno opustili. Ponovi to, B!

Na tabli: *Velike sovražnice sadnemu drevju so tudi gosenice, ki včasih požró listje in cvetje do golega. Treba je torej, da gosenice marljivo pobiramo ali pa po zimni njihove zapredke sežigamo. Da se to mora zgoditi, zá to skrbijo v novejših časih vsled postave tudi vže višje oblasti.* —

Ste-li slišali, da imajo drevesa uši? — Da. — Ste jih vže tudi videli? — Da. — Kakšne pa so? — Zelene. — Glejte! Tudi te drobne živalice popijejo listju in mladikam redilni sok, da ovené ali se celó posušé. Katere živalice ste še videli na sadju? — Ose, sršeni.

Na tabli: *Ako so se zaredile na mladem drevesu uši, storimo najbolje, da naredimo lug iz tobaka in mila, ter ž njim pomažemo listje in mladike. Pa tudi ose, sršeni popijó sladkemu sadju obilo soka, ter delajo na ta način škodo.*

Ponovite vse navedene sovražnike in povejte, kako se zatirajo! R! A! S! Z!

Kaj je seme hruške? — Peška. — Katera drevesa še rodijo peškat sad? — Jablan, skurs, kutina, nešpelj. — Kako pa se imenuje sad črešnje, višnje, slive, česplje, marelice in breskve? — Koščičast. — Katero drevo je z hruško najbolj v rodu? — Jablan. — Kako pa se loči jablan od hruške? — (Tukaj se jablanova veja pokaže.) — Jablanov lub je glajši, veje so bolj košate, listje je na spodnji strani kosmato in topo napiljeno, sad pa na obeh straneh popkasto izdolben. Povej nam razliko med hruško in jablano, P! J! N!

B. Čitanje.

Ako se je vse to dobro ponovilo, se prične čitanje berilnega spisa in učitelj pojasnjuje manj umljive besede in stavke.

C. Naloge.

1. Hruška se popiše po sledeči razpravi:

a) Kaj je? — b) korenine; — c) deblo in lub; — d) veje in mladike; — e) popki in listje; — f) cvetje; — g) sad, peško-divjaki; — h) korist. —

2. Kateri so sovražniki hruškovega drevja, in kako se zatirajo?

3. Popis jablane po zgornjej razpravi.

Josip Lashacher.

Društveni vestnik.

Iz „Zaveze slov. učiteljskih društev“.

Št. 242.

I.

Zapisnik.

ki se je spisal pri seji direktorija dne 28. marcija t. l. v Krškem. Navzoči: gg. predsednik dr. Tomaž Romih, podpredsednik Jarnej Ravnikar, blagajnik Ivan Lapajne in tajnik Frančišek Slanc.

1.

Predsednik poroča o tekočih društvenih zadevah počenski z zborovanjem upravn. odbora dne 8. decembra 1890. l. v Litiji; se vzame na znanje.

2.

Gledé na glavno zborovanje v Trstu določil se je sledeči vspered:

a) Na binkoštno soboto ob 11. uri dopoludne seja upravnega odbora. Natančen vspered sestavi predsednik.

b) Istega dne ob 1. uri popoldne seja delegacije. Natančen vspered sestavi predsednik.

c) Istega dne od 2.—6. ure popoldne pevske vaje in seje raznih sekcij.

V sekcijah se bode obravnavalo: „O zavarovanji pri banki Slaviji“, „O jednotni pisavi v šolah na Slovenskem“. O posebni nagradi za tiste učitelje, kateri pončujejo črezpostavno število otrok“ in „O volilni pravici učiteljev in učiteljic na Kranjskem“.

d) Istega dne ob 8. uri zvečer koncert sè sledecim vsperedom:

1. dr. G. Ipavic: Zavezna. — Unisono sè spremljevanjem orkestra.

2. A. Foerster: Naše gore. — Mešani zbor.

3. A. Nedved: Moj dom. — Moški zbor.

4. A. Volarič: Pogovor z domom. — Mešani zbor.

5. A. Foerster: Pobratimija. — Moški zbor.

6. dr. G. Ipavic: a) O moja Avstrija, b) Pozdrav Bledu, mešana zbora.

7. D. Jenko: Naprej. — Moški zbor.

8. J. Haydn: Cesarska pesem. — Unisono se spremljevanjem orkestra.

Mej posameznimi točkami svira godba.

e) V nedeljo ob 7. uri zjutraj slovesna maša, pri kateri se poje A. Nedved-ova maša za moški zbor: „Slava stvarniku“.

f) Istega dne ob 8. uri dopoldne glavno zborovanje po vsopredu, kakor ga bode določila delegacija.

g) Istega dne ob 1. uri popoldne banket.

3.

Pri glavnem ravnateljstvu južne železnice vložil se za binško zborovanje prošnja za znižano ceno; preskrbi predsednik.

Št. 269.

II.

Za glavno zborovanje oglašena sta sledeča predmeta:

a) O socijalnih razmerah slovenskega učiteljstva v sedanjih časih — oglasilo Litijsko učiteljsko društvo; poročevalec J. Ravnikar.

b) O volilni pravici učiteljev in učiteljic na Kranjskem — oglasilo učiteljsko društvo za Kranjski šolski okraj.

* * *

Društvenino ste vplačali:

a) „Št. Lenartsko učit. društvo“ 1.20 gld.

b) „Šalesko učit. društvo“ 1.50 gld.

Prosimo, da še ostala učit. društva svojo dolžnost poravnajo.

* * *

Za koncert ste oglasili:

a) „Učiteljsko društvo za Kranjski šolski okraj“ 5 pevcev.

b) „Goriško učiteljsko društvo“ 1 pevko in 7 pevcev.

* * *

Sekirice za mašo in za koncert razven H. Volarič-eve pesmi smo razposlali; H. Volarič-evo pesem razpošljemo takoj, kakor hitro dobimo iz kamnotiskarne glasko. Naj pri tej priliki še jedenkrat naše učiteljice pozovemo, da sodelujejo pri koncertu.

Krško dne 6. aprila 1891. I.

Direktorij.

Konjice. — Tukajšno društvo učiteljev in šolskih prijateljev je imelo 2. t. m. drugi letošnji zbor, kateri je bil prav obilo obiskan. Na dnevnem redu je bilo pregledovanje pravil in dvoje predavanj.

Načelnik društvu, gosp. Kapun, je došle ude prijazno pozdravil ter je ob jednom zahvalil na obili vdeležbi. Preden se preide k dnevnemu redu, predlagal je gosp. načelnik, da se gosp. dr. Rudolf-u izreče najjizknejša zahvala za knjige, katere je slavna posojilnica na njegov predlog podarila okrajni učiteljski knjižnici.

Za pregledovanje pravil se je izvolilo pet udov. — Potem dovrši gosp. Leitgeb svoj govor: „Na kak način se mora cesarska pesem v ljudski šoli obravnavati, da se pri šolski mladini vzbuja ljubezen do domovine?“ — in žanje za zanimivo svojo razpravo občo pohvalo. Tudi gosp. Pirch je prav temeljito in zanimivo obravnaval „šolski vrt“.

Med predlogi, ki so prišli potem na vrsto, omeniti nam je onega gosp. Leitgeb-a: „Tukajšno učiteljsko društvo naj se z učiteljskim društvom v Slov. Gradci zjedini k predlogu štajerske učiteljske zaveze naj se vsa društva povprašajo za mnenje, ali bi ne bilo dobro, ko bi ljudske šole postale državne“.

Ko potem zaključi gosp. predsednik zborovanje, zbrali smo se vsi udi v gostilni gosp. Druškovič-a k skupnemu obedu ter se še nekaj časa pri rujni kapljici v prijateljskih razgovorih veselili, dokler nas ni bližajoči se mrak opomnil, da je treba podati se proti domu!

Iz goriškega okraja. „Učiteljsko društvo za goriški okraj“ zborovalo je v Gorici dne 2. aprila v navzočnosti blizo 30 udov učiteljev in učiteljic. Ko predsednik gosp. T. Jug navzoče pozdravi, volita se dva zapisnikarja: gg. Princič in J. Križman ml., gč. M. Kacafura pa prebere zadnjega zborovanja zapisnik, ki se brez opazke odobri.

O volitvi delegatov v „Zavezo“ vname se daljši razgovor. Najprej se opozarja, da je neugodno, da „Zaveza“ zboruje le o praznikih, ko je mnogo učiteljev zadržanih radi orgljanja. Iz tega vzroka odpovedujejo se nekateri za delegate predlagani gospodje, češ da izvolitve sprejeti ne morejo. — Slišijo se tudi glasovi, da bi se delegatom ne dajale potovalne odškodnine, ker društvo nima dovolj dohodkov, končno pa se sprejme predlog c. kr. okr. š. nadzornika g. Fr. Vodopivca, naj bi se plačalo delegatom po 5 gld. — Kot delegatje izvolijo se potem sledeči gg. Fr. Vodopivec, Fr. Strnad, Ivan Kraševc, Peter Medvešek, Karol Mlekuš, Ig. Križman ml. ter gč. Marija Kazafura in gč. Marija Ozana.

Dnevni red se tako spremeni, da prebere g. K. Mlekuš svoj spis „o domači vzgoji“, kar se s pohvalo sprejme.

O peticiji za zboljšanje učiteljskih plač vname se zopet živahen razgovor. Slišala so se razna mnenja, n. pr. naj se prošnja ponovi kar na kratko, kakor doslej, da ne bode zamere; naj se prošnji priloži vsa tvarina, katero želi vis. dež. zbor, ter se stavijo nasveti, kako bi se zboljšanje lahko izpeljalo, kakor so delali na Kranjskem; končno se sprejme predlog gč. M. Urbančič in g. Fr. Vodopivca, da se prosi za zboljšanje plač vsaj učiteljem III. plačilne vrste in podučiteljem ter vsem učiteljicam (s podučiteljicami), katere imajo doslej le 80% učiteljskih moških plač.

Naj še omenim, da vzrok, iz katerega se doslej

ni uslišalo naših prošelj — ubožstvo namreč — ni popolnoma opravičen. Na Kranjskem so razmera gledé slabih letin in ubožstva slične našim, a vendar so sedanje (povišane) učiteljske plače na Kranjskem zdatno boljše od naših. — Upajmo, da nam bude letos osoda milejša.

Za prihodnje zborovanje določi se prvi četrtek junija meseca.

G. predsednik naznanja, da je g. Balič izstopil iz našega društva ter se ob jednom odpovedal predsedništvu odseka za opis okrajnega glavarstva goriskega.

Vodsek izbere se g. K. Mlekuž. — Sprejme se ob jednom nasvet, da naj si vsak opisovalec priskrbi krajni ali občinski pregled o ljudskem popisu, ter ga

porabi pri sestavljanji opisa. — Društvu je na novo pristopilo 5 udov (med njimi 2 gospodičini), tako da šteje naše društvo sedaj 82 družtvenikov in družtvenic, ter da je le malo tovarišev in tovarišic, ki bi ne bili v našem krogu. Želimo, da do prihodnjega zborovanja pristopijo še ostali. Na svidenje v obilnem številu dne 4. junija! —e—

Iz vranskega okraja. (V a b i l o.) „Savinjsko učiteljsko društvo“ zboruje dne 16. aprila t. l. ob 2. uri popoldne v šolskem poslopji na Gomilskem. Dnevni red: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Poročilo blagajnika. 4. Opis šolske občine Št. Jurij ob Tabor. 5. Volitev odbora in delegatov. 6. Nasveti. K obilni udeležbi vabi vljudno o d b o r.

Dopisi in druge vesti.

Iz Južnostirskega. (Nekaj za učiteljevojake.) 23. svezek šolskih postav prinesel nam je med drugim tudi odlomek naredbe visokega c. kr. ministerstva deželne brambe z dne 15. aprila 1889. V njem se nam pové, kako je polajšavo v vojaški službi doseči, pa tudi, kako se vže priznana polajšava lahko zopet izgubi.

Na 20. strani bere se namreč:

„1. Der Fortbestand des die Begünstigung als Unterlehrer und Lehrer begründenden Verhältnisses ist während der Gesamtdienstpflicht in jedem der Zuerkennung des Anspruches folgendem Jahre im Monate Juni in der für die Documentierung des Anspruches vorgeschriebenen Art der zuständigen politischen Bezirksbehörde nachzuweisen.

2. Die Begünstigung erlischt:

a) wenn Unterlehrer und Lehrer während ihrer Dienstpflicht den Lehrberuf aufgeben;

b) wenn der Nachweis des Fortbestandes des Anspruches ohnegedügende Entschuldigung nicht rechtzeitig beigebracht wird“.

Ker mi ta naredba ni bila dovolj jasna, povprašal sem o tem slavno c. kr. okrajno glavarstvo. Dobil sem sledeči odgovor:

„... mit dem Beifügen retourniert, dass Lehrer, welche auf Grund ihrer Eigenschaft als Lehrer in die Ersatzreserve eingetheilt sind, den Fortbestand dieses Verhältnisses während der Dauer der Gesamtdienstpflicht jährlich im Monate Juni nachzuweisen haben.

Bezirkshauptmannschaft Cilli am 24. März 1891“.

Učitelji-vojaki dobili smo torej jedno skrb več. Ne pozabimo je, da v neprilike ne pridemo. 47.

Iz Gorice, 1. aprila. (Novo poslopje c. kr. izobraževališča za učiteljice.) Dne 16. mi-

nolega meseca se je preselilo tukajšnje c. kr. izobraževališče v svoje novo poslopje, ki se je po sedemnajstmesečnem zidanji nekaj dni poprej dodelalo. Isti dan je bilo učiteljstvo in mladina izobraževališčo in dekliske vadnice najprej pri sv. maši v cerkvi sv. Ivana, potem so se slovesno blagoslovili vsi prostori novega poslopja, kar je zvršil g. državni poslanec prof. dr. Gregorčič, ki namešča letos v verskem pouku (na slov. oddelku) nedavno umrlega mons. Jos. Marušič-a, in zatem se je pričela slavnostna beseda v novi telovadnici, pri kateri se je govorilo, deklamovalo in pelo v slovenskem, nemškem in italjanskem jeziku ter sviralo na glasovirih in harmoniji. G. opisovalec te slavnosti se v podlistku „Nove Soče“ o zvršitvenem vspehu jako pohvalno izraža.

Odveč bi bilo govoriti tu o silnej potrebi te stavbe ónemu, ki ve, s kakimi gorostasnimi pomanjkljivostmi se je bilo učiteljstvu in mladini boriti v dosedanem, vse drugo nego le približno primernem zasebnem stanovanji, v katerem je bilo izobraževališče (in dekliska vadnica) od pričetka svojega obstanka (l. 1875). Te pomanjkljivosti so se pokazale v najboljšem svitu sedaj o preseljevanji, ko se ni imelo malo da ne kaj djati v novo prostorno poslopje. Tu ni dovolj stolov, klopij, miz, omar in druge potrebne oprave. Leta in leta potečejo, preden dobodo krasni prostori tudi primerno pohišje. Le pri občno znanej gorečnosti za šolstvo g. c. kr. namestnika viteza Rinaldini-ja in dež. sol. nadzornika viteza Klodič-a je upati, da se tudi tem nedostastnostim v kratkem času opomore.

Poslopje ima dve nadstropji in visoko pritličje ter je zgrajeno na gimnazijskem, nekdanjem Werdenberskem vrtu. Obdaja je z jedne strani gimnazij, z druge pa duhovno semenišče in Marzinjeva hiša, kjer je nastanjena „Čitalnica“ in „Slov. bralno in podporno društvo“. Z ospredjem stoji na „Tržni

ulici“ (Via del Mercato) ter gleda čez njo na semeniški vrt. To glavno krilo meri 50:20m. Notranje krilo (na dvorišči), držeče se na severni strani glavnega krila, meri 35.15m. Še jeden notranji (južni) oddelek novega poslopja (nova telovadnica za vse c. kr. šole v Gorici), ki je za zdaj še pritrčen, veže novo glavno krilo z notranjim krilom gimnazijskega poslopja ter meri 21:50m.

Ospredje je sezidano v italijanskem renesančnem slogu z okrajki deloma iz kamena deloma iz cementa. Njega visokost, v katerej visoko nadkriljuje vsa sosedna poslopja, njega dolgost sè 17 velikimi okni v vsakej vrsti in njega arhitektonični steborni portal dajeta celej stavbi impozantno zvonanost. Lahko rečemo, da je to najveličastnejše poslopje v vsej Gorici. Žal, da mu je v tem pogledu mnogo na kvar gneča mej drugimi hišami in osobito še ozka „Tržna ulica“.

Veža je jako prostorna; zaljšata jo dva velika stebra s primernimi obloki. Iz nje vodijo glavna vrata na dvorišče, desni hodnik k šolskima sobama v pritličju (na desni roki) in dalje v prostore deške vadnice (v gimnazijskem poslopju), levi hodnik pa k ostalim prostorom v pritličju in po prostornih stopnicah (v dnu mej glavnim in večim dvoriščnim krilom) v prvo in drugo nadstropje. V pritličju ima glavno krilo štiri šolske sobe (dve na levi roki portala in vže imenovani dve na desni) za deklinško vadnico, v vsaki je prostora za 60 učenk. V dvoriščnem krilu so pri tleh stanovanje za šolskega slugo in prostori za otroški vrt.

V prvem nadstropju od spredaj (na ulico) ste dve šolski sobi za deklinško vadnico, vsaka za 60 učenk. (Jedna soba je zdaj še prazna.) Tu je dalje direkcijska soba s predsobico, zbornična soba za docente, knjižnica in soba za stalno razstavo učil. V dvoriščnem krilu so štiri sobe za tečajje, vsaka za okolu 40 gojenk.

V drugem nadstropju so v glavnem krilu tri sobane: za petje, risanje in ročna dela; dalje je prirodopisni, naravoslovni, zemljepisni kabinet in kemična kuhinja. V dvoriščnem krilu so zopet štiri sobe za gojenke kakor v prvem nadstropju.

Vsako krilo in nadstropje ima svoj hodnik. Vsi prostori so visoki, svitli in zračni. V šolskih sobah je dobro skrbjeno za prezračevanje. Na treh mestih je v poslopju napeljana pitna voda. Prav tako vodi po vseh glavnih notranjih stenah plinovod, dopeljan je pa plin za sedaj še le v nekatere prostore. Pod je povsod parketiran. Peči s pečnicami (Kachelöfen) so masivne (iz Drešse-jeve trdke Ljubljanske). Stranišča (na skrajnih koncih vsakega krila) imajo upognene odvodne cevi, da v njih stoječa voda trdno zapira pot smradu iz spodnjega nabirališča.

Krajše dvoriščno krilo, v katerem je prostorna telovadnica (160m² velika in s plinovodom oskrbljena) se še letos za jedno nadstropje poviša. Tu bodele potem sobani za petje in ročna dela. V sedanji dotični sobani prideta dva razreda deklinške vadnice in

namesto teh v pritličje glavnega krila (na desno stran portala) dva razreda deške vadnice, ki ima sedaj vseh osem razredov v gimnazijskem poslopju pomešanih z gimnazijskimi razredi. Tako se deška vadnica od gimnazija popolnoma odloči, ohranivša pa šest razredov še vedno v gimnazijskem poslopju.

Novega poslopja prvotni osnutni naris je bil napravljen v ministerstvu na Dunaji, potem pa sè zakupnimi spisi izdelan pri namestništvu v Trstu. Zvršitvene in podrobne načrte je sestavil namestništveni arhitekt g. N. Tommasi, ki je z vladine strani tudi vse delo nadzoroval. Gradbo je vodil tukajšnji zidarski mojster Rossi ml. in stavbni najemnik je bil g. R. Mahorčič, deželni poslanec in župan Sežanski. Celo poslopje stoji blizu 80.000 glđ.

Dovršivši s tem opis novega poslopja, naj omenim ob kratkem še njega zgodovino. — Še preden se je nekdanje izobraževališče za učitelje preselilo v Koper, torej pred l. 1875, nameravala je državna šolska uprava za nje — ker je bivalo z deško vadnico vred v gimnazijskem poslopju — zidati novo šolo. A vsled preselitve in ustanovitve ženskega učiteljišča, ki se je nastanilo v zasebni hiši v ulici sv. Ivana, zaspala je ta namera, tembolj ker je bilo skrbeti za priredbo stanovanja moškega učiteljišča v Kopru. Ko se je pa tukajšnje izobraževališče za učiteljice z deklinško vadnico od leta do leta večalo, stopala je ona namera vedno bolj na površje — in zvršila bi se bila vže pred leti, da je niso ovirale posebne zapreke zastran stavišča. Merodajno ablastvo je namreč od prvega začetka mislilo na prostor, kjer sedaj poslopje stoji, a upirala se sta temu bogoslovsko semenišče in gimnazij. Óno, da pridejo gojenke v preveliko bližino bogoslovcev in gimnazijcev, ta, da se mu vzame botaniški vrt ter se mu zapre svetloba, zrak in prosti razgled. Tem tožbam se je šolska uprava udala in iskala drugod prostora. Slednjič pa se je vendar odločila za sedanje stavišče. Za to je imela gotovo tehtnih razlogov, katerih ni težko uganiti, ako si vso stvar bolje ogledamo.

Najtehtnejši razlog je bil — menim — denarni. Stavišče novega poslopja je državna lastnina, povsod drugod bi je bilo treba kupiti. Javni zavodi osobito šole naj so — ako le možno — v središču mesta, in boljšega središča bi ne bilo najti. — Tehten vzrok je dalje deška vadnica. Res je, da je ni toliko treba, ker ima izobraževališče vže svojo deklinško vadnico. Naj torej neha! Odkod pa naj dobiva gimnazij učencev in bogoslovnič bogoslovcev? — Naj se spremeni v ljudsko šolo! To je vže nekdanj bila, a morala se je zopet spremeniti v vadnico, ker država nima dolžnosti vzdrževati ljudskih šol. Vadnični učitelji poučujejo tudi na izobraževališču (brezplačno) in prihranijo s tem državi dva glavna učitelja (profesorja)! Vse to bi se doseglo seveda tudi v novem poslopju kje drugje, ako bi se nastanila v njem tudi deška vadnica, a poslopje bi se bilo moralo povečati za

šest velikih soban, ker imajo vadniški razredi po 70, 80, 90 in še več učencev. Za tako poslopje bi pa 80.000 gld. ne zadoščalo! In ker ima vадnica v višem razredu 14, 15 in še večletne učence, mislim, da bi ne bilo prav, ako bi taki odrasli fantje dohajali v isto šolo z odraslimi učenkami. — Do sedaj je imela deška vадnica svojega voditelja, s prihodnjim letom — tako se govori — prevzame tudi to vodstvo v smislu org. statuta za izobraževališče gosp. izobraževališčni ravnatelj in šolska uprava si dotično voditeljevo opravilno doklado prihrani! Naj si torej trezno misleč človek ogleda zadevo novega poslopja odkoderkoli, mora priznati, da je izbrala šolska uprava mej mnogimi najmanjše zlo. — Piše se: naj pride realka v novo poslopje in izobraževališče v óno, kjer je realka —, a ne pomisli se, da realkino poslopje ni državno ampak mestno. — In da naš magistrat, ako le more, vladi rožičke kaže, svedočite najbolje v novešem času odbiti prošnji — jedna gimnazijskega, druga izobraževališčnega ravnateljstva — naj bi se zabranilo mej poukom voziti po dotični ulici, oziroma odpravilo okroglo kamenje, da bi ne bilo ropotanje voz tako strašno.

Strah, da so gojenke z gimnazijci in bogoslovci v preveliki bližini, je neopravičen. Ko se telovadnica zviša in gori označene spremembe zvrše, ne bode niti z jednega šolskega okna novega poslopja videti v gimnazij in naopak. Tudi bogoslovci ne bodo pri igranju na vrtu po gojenkah nadlegovani; kajti imajo óne svoje šolske sobe zadaj, k risanju, petju, ročnim delom in v kabinete pa dohajajo vedno le po odmoru, v začetku dotične ure in pod neposrednjim nadzorstvom dotičnega docenta. Ako bi pa vzlic temu kaka gojenka kedaj pogledala skozi okno na vrt, ki je — nota bene — onstran ulice, s tem, menim, ne bode motila igrajočih bogoslovcev. Ako bi se dali tako z lahka motiti, ne bil bi prišel vže davno nobeden na vrt. Bogoslovnic in nje vrt na treh straneh privatne hiše obdajajo. Južna vrsta hiš ima okna in hodnike, s katerih se vidi naravnost na semeniški vrt. In te hiše imajo vrte in ti vrta so pregrajeni le s tenkim in nizkim zidom od semeniškega vrta. Ker te hiše niso prazne, sloné na teh oknih ljudje, hodijo po teh hodnikih ljudje in bivajo na teh vrtaih ljudje. Do sedaj se pa še nikdar ni slišalo, da bi se bili bogoslovci pri igranju s te strani nadlegovali! — Severno vrsto privatnih hiš loči le ozka ulica od bogoslovnice. S teh stanovanj se vidi naravnost v spalnice bogoslovcev. A tudi o tem ni bilo do sedaj slišati nobedne tožbe!

Naj bodo torej gospodje brez skrbi! Zarad novega poslopja se ne pohujša nobeden bogoslovec, niti pokvari kak gimnazijec. x.

Goriško. Predlanskem dobili so primorski učitelji popravljene učne načrte, v kratkem izide v c. kr. založnistvu š. knjig na Dunaju druga knjiga

„Vodila k učnim načrtom“. Obe knjigi sestavi je neumorni, velezasluženi c. kr. dež. š. nadzornik g. A. vitez Klodič-Sabladoski. Ime g. pisatelja nam je porok, da „Vodila“ bodo pospeševala v razvitku ne le primorskih šol, ampak dobro služila tudi drugim gg. tovarišem.

V goriškem okraji bodo okrajne učiteljske konferencije: 23. aprila v Rihenbergu, 30. aprila v Ročinji, 14. maja v Kviškem, 21. maja v Št. Petru pri Gorici.

Dnevni red konferencij je:

1. Učenje po domačih učiteljih. 2. Razgovor o učenju. 3. Razgovor o uradnih spisih na podlagi ukaza c. kr. dež. šolskega sveta 15. februvarija 1890. št. 193. 4. O samostalnih predlogih.

Virtemberško. (Ministerska naredba o samoučilih.) Virtembersko ministerstvo nauka izdalo je naredbo o samoučilih, osnovano po predpisih higijeniških. Tu podajemo najvažnejšo določbo, ki je jako prilična in o kateri bi želeli, naj bi bila tudi drugod obvezna.

1. Šolske knjige potrejevale se bodo le z nastopnimi pogoji: a) popir ima biti trd, neprosojen, dobro satinovan ter žolte barve. b) Tisek mora biti črn in črke razločno ostrih oblik. Kar zadeva črkinih velikostij, dovoljen je v vrsticah le garmond, v opombah pa borgis; stisneni petit in pa nonpareille se kar naravnost izločuje.

2 Zemljevidi in priročni atlanti, kate rabijo učenci, morajo biti razločni, pregledni in po možnosti ne prenapolnjeni. Zato jih je treba ločiti v politiške in fizikalne; obto ne smejo se nahajati na politiških imena gor in rek, a na fysikalnih ne imena mest. Fizikalni zemljevidi morajo biti radi preglednosti izdelani v primernih barvah, in sicer: stopinjsko omrežje in mesta s črno barvo, gore svetlo-rujave, reke svetlo-modre. V obče pa se je treba varovati, da se podrobnosti ne nakopijo.

Vzorcji ze risanje morajo biti v tako velikih merilih, kolikor je možno, ter nasloneni na primerno nagneni podstavek.

3. Raba tablic naj se omeji na kolikor mo-goče kratek čas, da se varuje vid. Tablica mora biti dosti velika, temno črna brez leska, črte rudeče, kamenček mehek, da ne razriše tablice. Za čiščenje tablic mora imeti deca vlažne gobe ali čisto cunjico (včasih, kadar se s prsti zamasti, treba je tablico umiti z milom, sicer se ne poznajo pismena).

4. Popir v zvezkih mora biti trden, gladek brez leska, barve žolte ali modre. Daljava črt (prazni okraj v zvezku ne vpoštevi) nima presepati 16 cm., dolgost zvezka 21 cm. Povprečne črte v pisankah in četverkotna mreža v računskih zvezkih se ne pripuša.

5. Črnilo ima biti redko, črno, peresa prožna in mehka, peresniki gladki, ne pretanki, svinčniki iz temne snovi, niti pretrdi, niti premehki; sploh ni

dosti rabiti svinčnikov ne pri pisanju in ne pri računanju. (Po „Skoly“.)

(Odlikovanje.) Ravnatelj ljubljanskega učiteljskega društva, gosp. Blaž Horvath, dobil je naslov c. kr. šolskega svetovalca. — Gosp. Jakoba Vodeba, c. kr. profesorja na ljublj. učiteljski, pa je naučno ministerstvo povzdignilo v osmi činovni razred.

(Za pospešitev sadjereje) sta dobila od štajerske kmetijske družbe darila, vsak po 20 gl. v srebru učitelja gg.: Jožef Cizelj v Lembahu pri Mariboru in Franc Vabič na Rumeči pri Ormoži.

(Število učiteljev na Kranjskem.) Na javnih ljudskih šolah na Kranjskem in na meščanski šoli na Krškem slušbuje vsega vkupe 387 učiteljev; učiteljski izpit imelo jih je 341, zrelostni izpit 35, a 11 jih je bilo brez svedočeb. Učiteljic bilo je na Kranjskem 126 in sicer z učiteljsko prekušnjo 100, in zrelostnim izpitom 24. — Učitelj veronauka bilo je 289, in so bili ti razven jednega nastavljeni po duhovnem oblastvu. Ženska ročna dela učilo je 69 učiteljic, a izpit imelo jih je le 4. Telovadba učila se je na 274 šolah, a učiteljskih mest je bilo izpraznenih 27.

(Pesmarica za otroške vrte.) Da-si je naše pedagogično slovstvo še majhno, vendar lahko s ponosom kažemo na njega pomnožek osebito v novejšem času. A s tem je skrbjeno bolj za mladino za časa šolanja v ljudski šoli od 6. leta naprej. Kaj pa za deco nižnjih let, za leta otroškega vrta? Tu, žal, nimamo še prvega pričetka zabeležiti, ledina je tu še nedotaknena. V 13. številu lanskega „Popotnika“ smo v dopisu iz Gorice objavili sicer vest, da je rajna vadnična učiteljica goriška, Em. Kren, zapustila nedovršen rokopis o teoretično-praktičnem navodu za slov. otroške vrte, zvedeli smo še pozneje, da je ta rokopis prevzela njena sestra, gspđ. Jos. Kren, učiteljica pri sv. Marjeti nize Ptuj, a več nam ni nič znanega. Z veseljem zabeležimo torej danes drugo vest, ki nam je došla v prijateljskem pismu iz Gorice, da je tamošnji vadnični učitelj, g. Iv. Mercina, ki je zajedno učitelj petja na izobraževališči in gimnaziji, za tisk priredil „Otroške igre in pesmi“ za otroške vrte in nižjo stopinjo ljudskih šol. Celu delce obsega predgovor, obširnejši uvod kot navod otroškim vrtaricam pri petji in 113 pesmic in iger. Mej njimi je 80 napevov izdajateljevih. S to pesmarico je uglasbeno celo „Zabavišče slovenskim otrokom“, koje je pisal g. Ant. Funtek in založila „Národna Šola“ v Ljubljani.

(V Gorici) je te dni izšla knjiga: „Priročni zakonik ljudskih šolah za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško. Izdal E. Klavžar, deželni uradnik. Založila Coppag in Skert. Tisk A. M. Obizzija v Gorici. 1891“.

Založnika naznanjata, da stane knjiga mehko vezana 60 kr., cela v platno vezana pa 90 kr. — Gospod izdajatelj pravi v predgovoru, da obsega zbirka vse deželne in nekatere državne postave, veljavne za našo pokneženo grofijo in vse tiste veljavne postave, katere neposrednje zadevajo naše ljudske šole. — Ker je „Priročna zbirka postav o ljudskih šolah za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško“ iz leta 1872 vže davno razprodana, bilo je mnogo šol in krajnih šolskih svetov brez vsake zbirke postav. Ker pa je ista zbirka bila deloma zastarela, deloma pomanjkljiva — z ozirom na novejše šolske postave — bode nova knjiga dobro došla vsemu učiteljstvu, kakor tudi krajnim šolskim svetom. Poslednjim razposlal je c. kr. šolski svet v Gorici po jeden iztis, tako da bode vsaka šola imela pri rokah potrebno zbirko. —e—

Premembe pri učiteljstvu. Na Štajerskem:

Gg. Jožef Klemenčič, učitelj-voditelj v Galiciji, in Anton Eberl, učitelj-voditelj v Št. Jerneji, postala sta nadučitelja na svojih mestih. — Gosp. Filip Vogrinec, učitelj na Velki (pri Mariji Snežni), imenovan je nadučiteljem ravno tú; gosp. Adolf Antosiewicz, podučitelj v Ločah, dobil je mesto učitelja-voditelja na novi šoli v Rakovcah (konjiški okraj). Gg. Ivan Lakner, zač. poduč. v Ptuj, in Jožef Metzinger, poduč. v Halbenrainu, postala sta def. podučitelja na deški šoli v Ptuj. — Gspđ. Josipina Susan, podučiteljica v Dornavi, prišla je v Kostrivnico. — Gosp. Jožef Čonč, marib. učit. pripravnik, imenovan je prov. podučiteljem v Jarenini.

Na Kranjskem: Gosp. Franc Punčuh, učitelj v Podkraj, je na sedanjem mestu stalno nameščen; g. Jožef Čuček, učitelj v Barki, imenovan za Catež, se je poslednji službi odpovedal. — Gspđ. Pavla Sava, zač. učiteljica v Šmarji, poide za zač. učiteljico v Dobrepolje. — Suplenturo druge učne moči v Črnomvrhu je prevzel tamošnji kaplan, g. Peter Hauptmann. — Gosp. Jakob Mencinger, umirovljeni učitelj v Boh. Bistrici, je o velikonočnih praznikih umrl. V. m. p.

Na Goriškem: Gosp. Leopold Furlani, nadučitelj v Kamenjah, pride za def. nadučitelja v Št. Andrež; g. Jožef Šušmelj, zač. učitelj v Ravnici, postal je def. učitelj, gspđ. Karolina Kocijančič, podučiteljica v Biljah, pa def. učiteljica, oba na sedanjih mestih.

Raznoternosti.

[Novodobni otroci.] V Milanu priredili bodo izdelovatelji igračic meseca maja razstavo svojih izdelkov, in to priliko bodo porabili v duhu časa napredujoči otroki, ter sklicali občni otroški kongres v Milanu. Do sedaj še ni znano, o katerih predmetih se bodo posvetovali niti kako jih mislijo realizovati, na vsak način bode pa ta shod velezanimiv, kajti vdeležencev pride iz vseh krajev sveta.

[Učiteljice v Ameriki.] Kakor vsako leto, takó se je tudi letos v občne šole v Valparaizu v južni Ameriki vsprejelo šestnajst šleskih učiteljic, katere so meseca prosinca odpule. Dogovor velja na pet let. Vožnja je brezplačna, isto tako stanovanje, a mesečna plača je 150 glđ. V šestih letih vsprejela je chilská republika nad sto avstrijskih učiteljev in učiteljic v službo, a le malokateri izmed teh našel je pričakovane sreče v južni Ameriki. „P. z B.“

[Zračite sobe] Znano je, da pride potom dihanja neizmerno mnogo prahu v pljuča. John Aikten, angleški učenjak pripoveduje, da je našel v kubičnem centimetru zraka v Edinburgu 45.000 delkov prahu, v nekem mesteci ob morji 5000, a visoko v gorah 500 delkov. V dvorani „Kraljevskega društva“ našel je pri tleh 275.001 delkov, pod stropom pa 3.000.000 delkov prahu v jednom kubičnem centimetru.

[Na celem svetu] živi sedaj 1488 milijonov ljudij, in sicer v Evropi 380.200.000, v Aziji 850.000.000, v Afriki 127.000.000, v severni Ameriki 89.250.000, v južni Ameriki 36.420.000, v Avstraliji 4.730.000, v polarnih krajih pa 300.000.

[Novi veliki most], kateri se dela v Ameriki preko Hudsona, bode največji na svetu ter veljal 40.000.000 glđ. Širok bode tako, da bode preko njega vodilo deset železniških prog, a gotov še tudi v 10 letih ne bode, vzlic temu da ga gradijo neprestano.

Št. 127.

Naznanilo.

Skušnje sposobnosti za splošne ljudske in meščanske šole, ki se imajo opravljati v roku meseca maja, pričnejo pri podpisani komisiji t. l. v ponedeljek, dne 4. maja ob 8. uri zjutraj.

Prošnje za dovoljenje k skušnji, ki se imajo spisati po čl. II. 1 in čl. III. 2 izpitne naredbe z dne 31. julija 1886 naj se izročijo v pravem času, da pridejo predpisanim potem najpozneje do 30. aprila k ravnateljstvu izpraševalne komisije.

V Mariboru dne 25. marcija 1891.

Č. kr. izpraševalna komisija za splošne ljudske in meščanske šole.

Št. 194.

Razpis natečajev.

Na trirazredni ljudski šoli IV. plačilnega razreda na Velki (Marija Snežna) umeščate se učiteljsko in podučiteljsko mesto.

Prosilci ali prosilke za katero teh mest naj svoje redno opremljene prošnje z dokazom, da so avstrijski državljani, vložijo do 23. aprila 1891 pri krajnem šolskem svetu na Velki, pošta Cmurek. — Zahteva se znanje slovenskega jezika.

Pri pomanjkanji prošnikov z učiteljsko sposobnostjo more provizorično umeščen podučitelj razum postavne plače dobiti še 30 glđ. osobne doklade. Okr. š. svet v Cmureku, 23. dne sušča 1891.

Predsednik: Scherer s. r.

Št. 441, I.

Na trirazredni ljudski šoli v Rušah umešča se učiteljsko mesto z dohodki po IV. plačilnem razredu.

Prosilci naj svoje redno obložene prošnje z dokazom, do so avstrijski državljani, pošljejo predpisanim potem do 30. aprila t. l. krajnemu šolskemu svetu v Rušah.

Ok. š. svet v Mariboru, dne 20. marcija 1891.

Predsednik: Hein s. r.

J. Giontini, knjigar in kupec s papirjem v Ljubljani,

priporoča p. n. šolskim vodstvom in zasebnikom za nazorni pouk ravnokar izšli II. del „Nazornega nauka“ kateri ima naslov:

150 barvanih podob najvažnejših strupenih in pitomih rastlin za prvi pouk.

Slovensko izdajo priredil Ivan Tomžič, učitelj na c. kr. vadični in okrajni šolski nadzornik v Ljubljani.

Cena lepo vezane knjige glđ. 3.50.

Nadalje izšle so sledeče novosti:

Kako je izginil gozd. Povest, Spisal Hans Hopfen, preložil A. Funtek. Cena 20 kr., po pošti 23 kr.

Tiu Ling. Kitajski morski razbojnik. Poslovenil Ivan Tkalec. Cena 20 kr., po pošti 22 kr.

Gaberšek — Pedagogički letnik za leto 1890. Cena 1 glđ. 50 kr., po pošti 1 glđ. 60 kr.

Gaberšek — Jezikoslovni pouk v ljudski šoli. I. Teoretični del. Cena 80 kr., po pošti 90 kr.

Bezljaj J. — Navod k početnemu risanju in oblikoslovju. Cena 35 kr., po pošti 40 kr.

1—3.

Vsebinska. I. Latinica in nemščina. (Lj. Styasni.) — II. Psihologično metodična utrditev učne slike „Iznajdba knjigotiskarstva“. (IV.) (G. Majcen.) — III. Prirodopisni pouk v jednorazrednicah. (XIX.) (H. Schreiner in J. Koprivnik.) — IV. Hruška. (J. Lasbacher.) — V. Društveni vestnik. (Iz „Zaveze slov. uč. dr.“) — VI. Dopisi in druge vesti. — VII. Raznoternosti. — VIII. Natečaji in inserati.